השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il

השיעור השבועי
מאת הרב שניאור אשכנזי

מכורש עד טראמפ: המשמעות ההלכתית והפסיכולוגית של התגייסות אמריקה למלחמה

התהליך הנכון הוא זה שהגויים עצמם שותפים בתהליך הגאולה. הגמרא כותבת: "עתידה מלכות פרס ליפול בידי מלכות רומי". תוספות מבהיר כי זה יקרה בערב ביאת המשיח. מכאן שהדרך הנכונה להפיל את פרס היא בפעילות אקטיבית של כוח חיצוני לנו - רומי.

ב"ה | פרשת קרח | תשפ"ה

ימים חדשים באו לעולם. ימים בהם הגוי עובר צד ומתגייס לצד הנכון. מאז מלחמת העולם הראשונה, אמריקה לא יצאה למלחמה עבור מדינה אחרת, כשהיא עצמה לא מותקפת וצד בקרב. במלחמת העולם השנייה הנוראה, כשאירופה עלתה בעשן, אמריקה עמדה מהצד, עד שהיפנים התנקשו בהם בפרל הארבור. כך ביחס לקרבות בארץ בשמונים השנים האחרונות: היחס האמריקאי נע בין התנגדות לצרכים הישראליים ובין עמידה מהצד או הסכמה בשתיקה. בהפצצת הכור בעיראק, אמריקה התנגדה נחרצות והטילה סנקציות. בהפצצת הכור בסוריה, היא עמדה מהצד, ואילו הימים הללו הם רוח חדשה לחלוטין: האומה הנוצרית הגדולה בעולם מתגייסת לסכן עצמה עבור ישראל.

המצב החדש נושא משמעויות מרחיקות לכת, הן ברמה ההלכתית, הן ברמת מוכנות העולם לגאולה בכלל, והן בעבודת האדם הפרטית בינו ובין עצמו. אלו ימים נפלאים בהם התפילה הישנה מקבלת משמעות: "יכירו וידעו **כל יושבי תבל**, כי לך תכרע כל ברך". הדבר מחייב שינוי גישה בתיקון והתברורות החלקים הפנימיים בנפש: עלינו לחתור לטיפול ותיקון הרע ולא רק השתקתו בכוח.

נחקור זאת באמצעות סוגיה הלכתית והיסטורית חשובה מתוך פרשת השבוע: מדוע כיבוש עזרא חשוב מכיבוש יהושע? למה מכריע הרמב"ם להלכה כי כיבוש ראשון בטל וכיבוש שני לא בטל, ולכן קדושת הארץ לעניין חיוב תרומות ומעשרות נובעת רק מהכיבוש השני?.

הרבי מאריך בתפיסה חסידית כבירה: שינוי אמיתי הוא כזה שכולל את הצד השני. המאמץ אינו מתמקד רק בצד היפה והמואר, אלא סוחף את האויב להסכים אל הדבר הנכון. כך נוצר שינוי נצחי, שאינו מותנה ואינו מתבטל לעולם. זה ההבדל בין כיבוש ראשון לשני: יהושע כפה את האומות בניגוד לרצונם ולכן הכיבוש בטל כשהגויים כבשו את הארץ מידינו. עזרא פעל **בשם ובתמיכת האומה החשובה בעולם** ולכן השינוי הקיף את הגויים עצמם ולא בטל לעולם.

אבל לפני שנגיע לפרשת השבוע, נפתח עם הקדמה פיקנטית המוכיחה את עיקר דברינו: התהליך הנכון הוא זה שהגויים עצמם שותפים בתהליך הגאולה. הגמרא צופה את כל מה שהתרחש הלילה וכותבת: "עתידה מלכות פרס ליפול בידי מלכות רומי". תוספות מבהיר כי זה יקרה בערב ביאת המשיח. מכאן שהדרך הנכונה להפיל את פרס היא בפעילות אקטיבית של כוח חיצוני לנו - רומי.

הנה מראשית ההיסטוריה ידוע כי עם ישראל יעבור ארבע גלויות (מלבד גלות מצרים). ארבע אימפריות ינגסו בשליטת ישראל בארצו. ארבע הגלויות רמוזות בברית בין הבתרים, בסולם יעקב ובחיזיון נבוכדנצר כפי שנפתר על ידי הנביא דניאל. הרמז הראשון בברית בין הבתרים:

> 1. **בראשית טו,יב:** ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו.

בפתח ברית האהבה בין הקב"ה לאברהם, אברהם חווה עלטה מאיימת ומצמיתה. העלטה כוללת ארבעה גלי חושך: "אימה, חשכה, גדולה, נופלת עליו". הרמב"ן מצטט מדרש רבה:

> **רמב"ן:** 'אימה' זו **בבל**, 'חשכה' זו **מדי [פרס]**, שהחשיכה עיניהם של ישראל בתענית (בגזירת המן). 'גדולה' זו **יון** (שיצרה חושך רוחני גדול), 'נופלת עליו' זו **אדום** (גלות

רומי הארוכה עד ימינו).

אולם למרות שישנן ארבע גלויות, הגמרא בתחילת מסכת עבודה זרה מפרידה ביניהן ואומרת דברים שמתבררים כיום כנבואה מפעימה: מתוך ארבע האימפריות הלו, שתיים עתידות לשגשג עד ביאת המשיח: רומי ופרס. הנושא שם הוא הדין והמשפט שעושה הקב"ה עם אומות העולם לעתיד לבוא. כל אומה תבוא ותכריז כיצד סייעה לעם ישראל כדי שיהיה פנוי ללימוד התורה. הקבה ידחה את דבריהם בכך, שכל מה שעשו - עשו רק לטובת עצמם. הגמרא מצטטת במיוחד את הטענות של שתי אומות - רומא ופרס, שכן שתי אלו חשובות וישגשגו עד ביאת המשיח.

עבודה זרה ב: לעתיד מביא הקב"ה ספר תורה (ומניחו) בחיקו ואומר למי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. נכנסה מל־כות רומי תחלה, משום שהיא חשובה ... וטבעה יצא בכל העולם ... אומרים לפניו רבש"ע הרבה שווקים תיקנו הרבה מרחצאות עשינו ... וכולם עשינו בשביל ישראל שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם ... יצאה מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס, שהיא חשובה אחריה ... אומרים הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים כבשנו... אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם ... מאי שנא הני דחשיבי [האומות הללו שמצוטטות כאן והשאר אינן מצוטטות]? משום דהנך **משכי במלכותייהו עד דאתי משיחא.**

חלפו 1500 שנה מכתיבת הגמרא והדברים יכולים לעמוד למבחן: מלכות בבל נעלמה מהעולם. אין אומה שרואה את עצמה המשך פעיל של האומה הכשדית. מלכות יוון לא הותירה אומה פעילה, שמשמרת את האלילות, החגים והתרבות היוונית הקדומה. מנגד, רומי הפכה במאה הרביעית להיות מוקד הנצרות וכך הטמיעה את עצמה לתוך העולם החדש: המוסדות הפוליטיים של הרפובליקה, הסנאט והקונסולים, הם הבסיס למבנה הפוליטי הנוצרי והדמוקרטי ורומי נותרה משפיעה עד היום.

מה שמעניין במיוחד היא מלכות פרס: למרות שפרס לא הייתה ממלכה חשובה כמו בבל ויוון, בכל זאת הגמרא צופה שדווקא היא תשרוד. אכן האיראנים של היום, שהם אומה מוסלמית בעיקרה, רואים עצמם כממשיכי האומה הפרסית הקדומה ומשמרים רבים ממנהגיה. איראן יושבת על אותה אדמה של פרס הקדומה, השפה הפרסית מבוססת על הפרסית הקדומה, ובעיקר, החגים והתרבות כוללים את פולחני הדת ה"זרואוסטרית", שהיא דת "זרתוסטרא" הפרסי.

על מבני השלטון באיראן מופיע הסמל "פאראוואהר", כנף ועליה דמות אדם עונד טבעת. זאת דמותו של "זרתוסטרא", נביא פרסי שהגה את הדת ה"זראוסטורית" לפני כ-3000 שנה. ראש השנה האיראני נקרא "נורוז", ולפניו מציינים את "חג האש" - שהוא אבן הבניין בתורת זרתוסטרא.

הנביא הפרסי סבר, ששני כוחות אליליים פועמים בעולם - "הורמיז" ו"אהרימן" כפי שהם נקראים בגמרא - הראשון ברא את האור והטוב, והשני את הרע והחושך. כך נפתרת בעיית הייסורים, הקשה מבחינה תיאולוגית. שכן האלוקים הוא טוב, אבל יש לו מתחרה רע ולפעמים זה גובר. לכן הפולחן הפרסי הקדום הוא להדליק כמה שיותר אש, כדי לחזק את כוח הטוב. כאמור, האומה האיראנית חוגגת עד היום את "חג האש" בפתח השנה החדשה, מתוך המשכיות של אותה תפיסה.

הגמרא בסוף חגיגה אומרת על "אחר", אלישע בן אבויה, שהאמין בתפיסה זו של "שתי רשויות". שכן כאשר עלה לפרדס, ראה את המלאך "מטטרון", שר הפנים של מעלה שכותב את ספר הזיכרונות, יושב לפני הקב"ה. אמר ומי יושב לפני המלך? מכאן הסיק כשיטת זרותסטרא, ששתי רשויות הן ויצא וחיבל בנטיעות. התפיסה הייתה כה פופולרית בימיהם, עד שאנו מברכים מדי בוקר ברכה שלמה לשלול אותה. בברכות קריאת שמע מברכים את פסוקו של ישעיהו: "יוצר אור ובורא חושך, עושה שלום ובורא את הכול". להדגיש כי יש רק רשות אחת בעולם, שבוראת את הכול, האור והחושך.

כאמור, נבואת הגמרא בעבודה זרה מתממשת לנגד עינינו ואמונת פרס נותרה פעילה עד ימות המשיח. אמנם תוספות שם מקשה מגמרא נוספת ביומא האומרת שעתידה פרס ליפול בידי רומי. ואם כן, כיצד דברי הגמרא בעבודה זרה שפרס עתידה לשרוד עד ביאת המשיח מתאימים עם הגמרא ביומא? תוספות עונה כי נפילת פרס בידי רומי תהיה סמוך לביאת המשיח.

תוספות: והא דאמרינן (יומא י) **עתידה פרס שתפול ביד רומי**? היינו סמוך לביאת המשיח.

למדנו מכל זה, שרומי - מלכות אמריקה של היום - אמורה ליטול חלק פעיל בתהליך הגאולה ולהשמיד את פרס, כפי שראינו בפועל הלילה.

כאן נשוב ונשאל, מהי המעלה בכך שהגויים שותפים בהכשרת העולם לגאולה?. הבה ניכנס לסוגייה מרתקת של כיבוש יהושע וכיבוש עזרא, מתוך פרשת השבוע שלנו.

ב. היום נעשה כבוד לחלק ההלכתי של פרשת קרח, שלא מקבל מספיק התייחסות. הדרשנים רגילים לעסוק בחלק הראשון של הפרשה, ש"יפה נדרשת": חטא המחלוקת הרלוונטי תמיד, וכך נדחק לפינה החלק האחרון בפרשת קרח, שנושא משמעויות הלכתיות גדולות.

אחרי מחלוקת קרח ועדתו, שכוונה כנגד הכהונה של אהרן וטענה שמשה גונב את המשרות עבורו, עבור אחיו ואחייניו, הקב"ה משיב בעוצמה וחוקק בסלע את שייכות הכהונה לאהרן. קודם סמכויות הכוהנים הועברו בלחש מהקב"ה למשה ועכשיו הקב"ה חוקק אותם בסדרת חובות מעשיות של מתן עשרים וארבע מתנות לכוהנים, ומנציח את החובות הללו "בברית מלח עולם".

הכוהנים שירתו את ה' בבית המקדש ולא היו מעורבים בחיי דרך ארץ. הם לא קיבלו נחלות בארץ ישראל על שמם, לא עבדו לפרנסתם ולא יצאו ללחום מלחמת ישראל. לכן, הקב"ה מכריז כי הוא "חלקם ונחלתם". הוא אחראי לדאוג לפרנסתם ועם ישראל יפריש חלק לכוהנים מכל רווח שהוא.

עשרים וארבע מתנות הכהונה באו מהפעילות בבית המקדש - בשר הקורבנות, הנסכים, לחם הפנים ועוד, וכן מעשיית החולין של

ישראל, כהפרשת חלה, ראשית הגז, ביכורים, תרומות ועוד.

2. במדבר יח: וידבר ה׳ אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל, לך נתתים למשחה (לגדולה) ולבניך לחק עולם ... ברית מלח עולם הוא לפני ה׳ לך ולזרעך אתך.

ספרי קרח: עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לכהנים: שתים עשרה במקדש (כמו בשר חטאת, אשם, זבחי שלמים, לחם הפנים ושירי מנחות) ושתים עשרה בגבולים (מחוץ למקדש, כמו תרומה, תרומת מעשר שמפרישים הלוויים לכוהנים, חלה, ביכורים, ראשית הגז ופדיון בכור אדם).

המספר "עשרים וארבע" אינו מצוין בתורה. גם הפסוקים אינם מפרטים רשימת מתנות כזו. אבל חז"ל חישבו את סך המתנות בכל התורה והגיעו לכך. הנה הארה מבריקה על משמעות המספר:

ליקוטי שיחות כג/131: ערעור קרח על כהונת אהרן, היה באופן של **גניבה מאהרן**. קרח לא מרד בגלוי ברצון ה׳, אלא התחבא מאחורי טענה שכלית - ׳כל העדה כולם קדושים ולמה תתנשאו על קהל ה׳׳. קרח הצליח לשתף את כל השבטים בגניבה עד שהתפתו כולם. לכן שנים עשר השבטים התחייבו בתשלומי כפל לאהרן על הגניבה - ושנים עשר כפול שניים הוא עשרים וארבע מתנות לכוהן.

קורח לא בא כגזלן אמיץ, ששם על השולחן את הגזילה. הוא לא אמר בגלוי: מגיעה לי כהונה כמו אהרן ואני דורש פריימריז גלויים של אני מול אהרן. תמורת זאת, התחבא כגנב מאחורי טענה הפוכה: "כל העדה כולם קדושים" ויכולים לשמוע בעצמם את ה׳ ולא צריך בכלל הנהגה. וכיון שסחף בגניבה את כל 12 שבטי ישראל, התחייבו כולם בתשלומי כפל של 24 מתנות כהונה על גניבתם מאהרן.

הארה נוספת על המושג "ברית מלח עולם": הקב"ה חוקק את סמכויות אהרן ובניו ב"ברית מלח". רש"י מפרש כי כשם שהמלח אינו מסריח לעולם, כך הכהונה לא תיבטל לעולם מאהרן ובניו. (לעומת הבכורות, שהיו אמורים בתחילה לזכות בכהונה ונלקחה מהם). עוד פירוש יפה רואה בכך עידוד לישראל לתת תרומות ומעשרות: הבת של נקדימון בן גוריון אמרה "מלח ממון - חסר", ופירושו, כמו שהמלח משביח את המאכל, כך הפרשת התרומה מפרישה ומעשירה את היבול.

בנוסף, בתחילת דבריו כותב רש"י עוד כמה מילים, שפותחות פתח נפלא לביאור ארוך של הרבי במקומות אחרים במעלת הכוהנים:

רש"י: ׳ברית מלח עולם׳ - כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים **ומבריא את אחרים**. ׳ברית מלח׳ - כברית הכרותה למלח, שאינו מסריח לעולם.

מלח הוא "מבריא אחרים". כלומר, הוא גורם זולתני וחברותי, שאינו שומר סגולותיו לעצמו, אלא עיקר מעלתו היא במתן טעם באחרים. (ראו הרחבה גאונית בהערה[1]). זו בדיוק מעלת הכוהנים, שהם נכדי אהרן, אוהב שלום ורודף שלום ומקדישים חייהם ללוות ישראל בבית המקדש.

בכך מבאר הרבי בארוכה (לקו"ש כז/88) את העובדה, שטומאת המצורע תלויה בכוהן. אף שלכאורה מה הקשר בין הצרעת לכוהן? למה לא יילך לחכם או לרופא? אלא הכוהן שהוא נכד אהרן וכולו מסירות ואכפתיות לזולת - יכול לפסוק טמא. עיי"ש בארוכה ולא הוזכר אלא לחביבותא דמילתא.

כעת ניגש למרכז עיוננו, הפרשת תרומות ומעשרות בימינו. חלק חשוב במתנות כהונה הוא ה"תרומה", ככתוב בפסוק לעיל: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרמתי". המונח "תרומה" כולל ארבע מתנות חשובות: "תרומה", "תרומת מעשר", "חלה" ו"ביכורים".

המצוות הללו שייכות לקבוצת "המצוות התלויות בארץ" וחיובם מוטל רק על אדם הנמצא בארץ ישראל ולא על מי שנמצא בחוץ לארץ. כאן בא הרמב"ם ומטיל פצצה הלכתית:

3. **הלכות בית הבחירה ו:** חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות, אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם (בגלות בבל) - בטל הכבוש (הראשון של יהושע בן נון), ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית, שהרי אינה מארץ ישראל. כיון שעלה עזרא וקדשה (בכיבוש שני) - לא קדשה בכיבוש, אלא **בחזקה** שהחזיקו בה. לפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה - הוא מקודש היום, ואע"פ שנלקח הארץ מאתנו אחרי החורבן השני, וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה (שחיוב תרומות ומעשרות כיום מדרבנן).

ארץ ישראל נכבשה פעמיים: יהושע בן נון כבש אותה בכניסה הראשונה לארץ, ואחר כך נלקחה מאתנו בגלות בבל. בהמשך, עזרא עלה מבבל וכבש אותה שוב ואחר כך נלקחה מאתנו לאלפיים שנה אחרי החורבן השני. הרמב"ם קובע שהקדושה הראשונה התבטלה

---

1 בכך מבאר הרבי (לקו"ש כה/119) בצורה נפלאה את שאלת עשו: "היאך מעשרים את המלח ואת התבן"? ולכאורה מה שאלתו: יעשר כמו שמעשרים את כלל התבואות, יפריש עשרה אחוז וייתן לכוהן? ובכלל, וכי לא ידע שמלח פטור ממעשר, משום שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו?

אלא שאלתו עמוקה ולכן הרשימה את אביו: עשו רצה להפריש מעשר "מכל", כמו שנהג אברהם למלכי צדק, שנתן לו מעשר מכל מה שהיה לו. הדרך להפריש מעשר מכל, היא לא להפריש מעשר מכל כיסא ושולחן, אלא לתת את **השווי** של עשרה אחוז מכלל הנכסים. כאן בא עשו ושאל איך מחשבים את הערך והשווי של המלח והתבן? שני אלו מיוחדים בכך, שעיקר עניינם הוא **לתת טעם ושבח באחרים**. המלח משביח את המאכל והתבן נועד למאכל בהמה או הסקה בתנור. לכן שאל, איך לחשב את ערך המלח והתבן, כפי שכפית מלח שווה בפני עצמה, שערכה פחות משווה פרוטה, או כפי שנותנת טעם במאכל, שאז שווייה הוא כל מחיר המאכל.

בגלות בבל, **והקדושה אבדה מהארץ והיא הייתה כעין חוץ לארץ**. לכן הארץ הייתה פטורה מתרומות ומעשרות. מנגד, קדושת עזרא נחקקה באדמת הארץ ונותרה בכל אלפיים שנות הגלות, שרוב עם ישראל לא דרך בארץ והתגוררו כאן ריבוי גויים. הטעם: עזרא קידש את הארץ ב"חזקה" ולא ב"כיבוש".

הפסיקה יוצרת משמעויות הלכתיות רציניות: כיבוש עזרא היה מצומצם מכיבוש יהושע ולא כלל את כל השטחים שכבשו בראשונה יוצאי מצרים. למשל, עזרא לא כבש את אשקלון ועזה ושטחי גוש קטיף שהיו בתוכה. גם בצפון-מערב הארץ, הוא כבש רק עד ראש הנקרה ולא למעלה ממנה לכיוון לבנון.

נמצא לדעת הרמב"ם, ששטחי ארץ ישראל שנכבשו שוב בידי עזרא, חייבים להביא תרומות ומעשרות. (החיוב הוא דרבנן, כיון שאין רוב ישראל גרים בארץ, ואכמ"ל). אולם שטחי ארץ ישראל שנכבשו רק בפעם הראשונה - לדעת הרמב"ם פטורים לגמרי מתרומות ומעשרות. כך מובא לגבי שמיטה: שטחים שכבשו עולי בבל חייבים בכל דיני שמיטה, בעוד ששטחים שכבשו רק עולי מצרים מותרים באיסור ספיחים ואין איסור לקנות ירקות שגדלים בעזה מעצמם, בלא השקייה ועיבוד.

התמיהות צצות מאליהן: מה השתנה? למה כיבוש עזרא שורד את הגלות וכיבוש יהושע לא שרד את הגלות? הרי שניהם כבשו את הארץ באותה הדרך לכאורה? ומה כוונת הרמב"ם שעזרא קידשה בחזקה ולא בכיבוש? מהי חזקה ומהו כיבוש? ומדוע יהושע לא קידשה אף הוא בחזקה?

כסף משנה: איני יודע מה כוח חזקה גדול מכוח כיבוש, ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ בטלה חזקה? ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא הייתה חזקה? וצריך לעיין.

הרדב"ז עונה כי עזרא הוסיף וקידש את הארץ בפה, בעוד שיהושע לא עשה זאת. ה"דבר אברהם" מוסיף שיהושע לא ראה צורך לקדשה בפה, משום שכל ישראל כבשוה יחד. משא"כ עזרא שבא עם מקצת מישראל, הוסיף וקידשה בפה. אולם הביאור הנ"ל אינו רמוז כלל ברמב"ם.

הרבי הביא כמה פעמים את ביאור התוספות יום טוב, שנוגע ישירות במרכז עיוננו:

תוספות יום טוב עדויות ח,ו: כיבוש נוכרים אתא ומבטל כיבוש ישראל. משא"כ ב'חזקה', שהחזיקו **מיד מלך פרס שנתן להם רישיון להחזיק בה** - לא אתא כיבוש ומבטל לחזקה שהייתה מדעת הנותן.

יהושע כבש את הארץ מידי האומות בכוח, וכיבוש בכוח מחזיק כל עוד נמשך הכיבוש. הקדושה נובעת מהעובדה הפרקטית שאנו **שולטים באדמה** ולכן כאשר אומה אחרת מסלקת אותנו ושולטת באדמה בעצמה - הקדושה מסתלקת. אולם עזרא בא בשם ומכוח האומות. כורש, מלך פרס ששלט בעולם כולו וגם בארץ, עבר תהליך שינוי מדהים בו הגיע למסקנה כי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל וכתב את אגרת כורש המפורסמת, שבה מעניק לשבי ציון את הזכות לשלוט בירושלים ולבנות את בית המקדש מחדש.

כיון שעלינו מכוח **הסכמת שני הצדדים** ובשיתוף פעולה של הצד השני שעבר תהליך של הבנה לצדק שלנו, השליטה בארץ היא מלאה ואינה מתבטלת כשעזבנו. מתנה שניתנה בהסכמת שני הצדדים, היא קנין מלא שאינו תלוי בהחזקת מקבל המתנה. לכן קדושת עזרא אינה בטלה גם אחרי שעזבנו.

לענייננו, ההתגייסות הנפלאה של ארצות הברית לטובתנו: העובדה שהאימפריה החשובה כיום, מתגייסת לסייע לישראל במלחמתה כנגד הרשע של איראן, מבטאת **הסכמה של צד הלעומת זה**. זאת עדות לבירורה השלם של המציאות והכשרת העולם כולו לגאולה נצחית שאין אחריה גלות.

הרבי לוקח את הדברים צעד נוסף ומפיק מהם משמעות בעבודת האדם האישית של כל אחד, מול המנגדים הפנימיים המעיקים לו. ראו בארוכה שיחת בית השואבה תשכד וליקוטי שיחות טו/101.

תורת מנחם תשכ"ד א/94: עבודת האדם יכולה להיות בשני אופנים: שלוחם עם היצר ומנצחו לפי שעה, אבל היצר נשאר בתוקפו וכפי שמבאר רבינו הזקן בנוגע לעבר־דת הבינוני, שגם לאחרי שעובר יום, שנה ושמיטה, שהוא במצב של 'לא עבר עבירה', מכל מקום 'מהותו של הרע הוא בתוקפו'.

או שפועל לשנות את הרע - ולא רק אתכפיא שהיא כפיית הרע, אלא פועל גם אתהפכא: גם אויביו ישלים עמו, כמו שכתוב בירושלמי בנוגע לאברהם, 'שעשה יצר הרע - טוב', דכתיב 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', 'לבבו' שני לבבות, שאף יצר הרע שב למוטב, כמו 'בכל לבבך' ודרשו חז"ל: 'בשני יצריך'.

ג. בהרחבה: אות אחת מרימה את הדרישות מאתנו: "בכל **לבבך**", עם שתי אותיות ב. כך נאמר אצל אברהם: "ומצאת את **לבבו** נאמן לפניך". לעומת זאת, אצל המלאכים שהתארחו אצל אברהם נאמר: "וסעדו **לבכם**" עם ב' אחת.

חז"ל מפרשים: "בכל לבבך - בשני יצריך". שכן האדם נדרש לעבוד את ה' עם שני היצרים ולא רק עם הטוב. עלינו לעשות דבר הרבה יותר גדול מאשר להיות בסדר: לגרום גם לרע להיות בסדר ולהרחיב את גבולות הקדושה. שתי יתרונות בבירור הרע: א. ההיבט הפרקטי שדובר לעיל: כאשר הרע מתברר - השליטה של הטוב היא נצחית ואינה משתנה. ב. בירור הרע מרחיב את גבולות הקדושה ומהווה את תכלית הקיום: "יכירו וידעו כל יושבי תבל, כי לה' המלוכה ומושל בארץ".

אבל איך אפשר לגעת ברע? כיצד מחוללים שינוי?. הסוד נעוץ במונח אחד, שהוא מהפכה פסיכולוגית שמחולל רבינו הזקן בספר התניא: "**נפש בהמית**".

רבינו אינו כותב כלשון חז"ל הידועה, "יצר הרע", אלא "נפש" במקום "יצר" ו"בהמית" במקום "רע". שכן בעוד שהיצר הוא

דחף ואינסטינקט, ה"נפש" היא מכלול שלם של **היגיון, צרכים ומאוויים**. יצר אי אפשר לשנות, כמו שאי אפשר להשתיק את יצר האכילה או השינה, אבל **בנפש אפשר לחולל מהפך**.

מעבר לכך, בעוד שהיצר הוא רע והרע יישאר רע, הנפש היא רק בהמית ובהמה אפשר **לאלף ולחנך**. יש להבין את האינטרסים שבהמה מנסה להשיג וללמד אותה להשיג אותם בדרך הנכונה.

הדרך עוברת באמצעות השכל: ההיגיון האלוקי פונה אל השכל של הנפש הבהמית ומסביר לה בשפה שלה כי היא יכולה להשיג יותר עם האלוקות. הבירור אינו מתנהל בצורה של השתקת הבהמה ודיכוי שלה, אלא באמצעות התבוננות והכרה בערך האלוקות ומתוך כך הסברה מאירה לנפש הבהמית.

משל טוב מהחוויה המעצבת של דונלד טראמפ: בערב התקיפה פרסם הנשיא מכתב שקיבל מהשגריר האקבי, בו מפציר בו השגריר, נוצרי מאמין וחסיד אומות העולם, לזכור את קול השריקה המרעיד של הקליע שחלף מילימטר מהראש שלו בפנסליבניה. "לא אתה בחרת להיות שם בעת הזו, אלא ההשגחה העליונה בחרה בך", כתב השגריר וטראמפ פרסם זאת.

טראמפ פגש חוויה מטלטלת שהאירה את עיניו למקומו ההיסטורי. הנפש הבהמית פתחה עיניה לאמת הפנימית של העולם וחוותה שינוי שאי אפשר ללכת ממנו אחורה.

להבדיל, תורת החסידות, תובעת מכל אחד לחולל את השינוי בעומקו של הצד השני. לא מספיק לרצות טוב, אלא עלינו לקיים מצוות בפועל והקיום מנכיח את האלוקי בתוך מציאות החיים. מעבר לכך, לא מספיק לקיים מצוות בפועל, אלא עלינו ללמוד חסידות ולהפנים את הדברים באמצעות התבוננות אישית והשכל האלוקי כובש את השכל של הבהמית.

דוגמה מטלטלת לאישה גדולה שפעלה בצורה כזו. היה אדם שחז"ל דיברו עליו ביראת כבוד. גדולי החכמים היו מזכירים שמו בהערצה וראו בו דמות חשובה מהם. שמו מוזכר בשני מקומות בגמרא (שבת נו,ב וסנהדרין לא,ב), רש"י מספר את סיפורו בקצרה, והמעשה מובא בהרחבה בספר "חיבור יפה להישועה" פרק כז, שכתב רבי ניסים גאון[2].

מר עוקבא היה איש עשיר ומצליח. פעם נתן עיניו באישה בשם חנה שהייתה אשת איש. היא נמנעה ממנו והוא חלה בחולי הלב ונפל למשכב. הרופאים סברו שעליה לבוא אליו ולהציל חייו, אבל חכמים אסרו. הציעו הרופאים שרק תבוא ותדבר עמו, אבל החכמים אסרו כל קשר שתכליתו עריות.

במשך הזמן התרפא מחוליו, אבל בינתיים בעלה של חנה הסתבך בחובות ונאסר בבית הכלא. יום אחרי יום הייתה באה לבקרו והוא היה צועק במר גורלו שאינה עושה די כדי להושיע אותו. פעם אמר לה: יש בעיר עשיר גדול ושמו מר עוקבא, לכי ובקשי ממנו הלוואה שתעמיד אותי על הרגליים. נחרדה האישה ולא רצתה ללכת. אבל הוא דחק בה ולא נותרה לה ברירה. הלכה לעשיר העיר והוא כמובן רשם לה צ'ק גדול, ואז תבע אותה.

היא הייתה חלשה וחסרת אונים, נפולה ברגע השפל של חייה. חנה אמרה: "אני נתונה בידך ככל שתרצה, אבל אנא תשלוט ביצרך". הוא התכוון להכריח אותה, אבל אז נתנה לו דרשה עמוקה שהדהימה אותו. הוא התעלה על יצרו הבוער ופטרה לשלום.

היא שבה עם הצ'ק לבעלה והוא תיאר מה המחיר ששילמה וסירב לשוב אליה. היא התחננה ששלטה ביצרה, אבל הוא כמובן לא האמין לה כי איך יתכן הדבר. פעם עמד רבי עקיבא בראש התלמידים וראה פרש רוכב על סוס. ביקש לקרוא לו. אמרו לו: "הרי זה עוקבא החוטא, שהפריד אשת איש מבעלה". אמר להם: "הסו מדברי לשון הרע ושקר, ראו נר דולק על ראשו". קראו לו וביקש רבי עקיבא ללמוד עמו תורה. בא בעלה של האישה ורטן: איך מקרב הרבי את החוטא שהרס את משפחתי? אמר לו רבי עקיבא: "וכי אינך רואה את האור שהדליקו המלאכים על ראשו?!". שמע האיש והחזיר את אשתו, ומאז כינו את מר עוקבא בשם "נתן דצוציתא", על שם ניצוצות האור שהיו תלויים על ראשו.

מה אמרה לו חנה? כיצד הרגיעה את יצרו?

כותב רבי ניסים גאון:

> ב**חיבור יפה להישועה פרק כז**: ותאמר לו חנה: הנני בידך ותחת כנפיך ואין לי פה להמרות את פיך, אבל אודיעך שבאה לך שעה לקנות חיי העולם הבא!, והיזהר **ולא תפ־סיד שכרך וטוב העולם בדבר מועט** ... שלא יוכל אדם להגיע לדבר זה אלא בעמל רב וביגיעה גדולה ואתה יכול להגיע לרצון בוראך בשעה קלה אם תשמע לשכלך ותגער ביצר.

חנה נכנסה לראש של הנפש הבהמית ודיברה בערכים שלה: היא הציעה לה טוב אמיתי, מאשר הטוב הרגעי והלא מספק. היא אמרה לו, התאווה נובעת מהרצון להיות, להתענג ולחוות את הקיום בעוצמה. הנה הדרך להשיג טוב נעלה הרבה יותר.

בהערה[3] הובא סיפור דומה ומופלא בן ימינו.

זאת העבודה של כל אחד מאתנו: ללמוד חסידות, הרבה חסידות,

---

2 כאן מרבי ניסים גאון: https://halachayomit.co.il/he/Default.aspx?HalachaID=4381 .

3 רחל שיף הייתה נערה בווינה, לפני כ-130 שנה. רחל התברכה בקול מופלא ושרה באירועים נשיים בקהילה. סוכן כישרונות צעירים באופרה המהוללת של וינה שמע על נערת הפלא והתגנב לאירוע נשי להקשיב לה. האיש יצא מכליו לשמע קול הזמיר שלה והוא ידע שהקריירה שלו תזנק בזכות הנערה היהודייה. הוא פגש אותה בחשאי והציע לה לעלות אל בימת האופרה הווינאית, ההיכל שהצמיח את הכישרונות הגדולים באירופה.

רחל נקרעה: הובטח לה שכר, תהילה, וכל מה שנערה יכולה לבקש. אבל היא ידעה שההתערות בחברה הגבוהה תוביל לקץ החיים היהודיים. השנאה האנטישמית לא תקבל יהודייה בהיכל ההצלחה של וינה ותכריח אותה להמיר את דתה. היה מסוכן לה ללכת, אבל גם היה לה קשה לוותר.

רחל פנתה אל האדמו"ר אברהם יהושע השיל מקופישטניץ, שהתגורר אז בווינה ושטחה את כאבה. האדמו"ר החכם לא גער בה ולא הכחיש את שאיפותיה, אלא שאל ברגישות: "מה מושך אותך באופרה?! הכסף? הפרסום? ההכרה?". רחל ענתה שזה לא הכסף, יש לה הכול, אבל ההזדמנות לזכות בתהילה קורצת

לסכם את הדברים לעצמנו בשפה שלנו, לחשוב עליהם ואחר כך לדבר עם הנפש. הלימוד, ההתבוננות וההפנמה, מרחיבים את גבולות הקדושה ויוצרים שיתוף פעולה והסכמה נצחית. כאן נולדת גאולה שאין אחריה גלות בקרוב ממש.

לה. אירופה כולה תכיר את שמה. האדמו"ר המשיך עם הכיוון שלה ואמר: "ואם אבטיח לך ילד ששמו יתפרסם בכל העולם ויעניק לך נחת נצחי בעולם הזה ובעולם הבא – האם תסכימי לוותר?!". רחל שיף ניגבה את דמעותיה והסכימה.

רחל התחתנה עם יוסף צבי ווזנר ונולד להם בן בשם שמואל ווזנר. כששמואל גדל, יד נעלמה שמרה עליו בחיים: ברגע האחרון לפני פרוץ המלחמה הנוראה, עלה עם רעייתו הצעירה על אנייה לארץ ישראל ונחלץ מיבשת האש והכבשן. כשהגיעה האנייה לחופי הארץ, נגמר הדלק ושמואל ורעייתו קפצו למים והגיעו בשחייה עד חוף נתניה.

כאן זרחה שמשו והוא התפרסם בעולם היהודי כולו בשם "הרב שמואל וואזנר". סדרת ספריו, "שבט הלוי", הפכה אותו ל"פוסק הדור" והוא האריך ימים עד גיל 101, כשמאה אלף איש מלווים אותו בדרכו האחרונה.

רב חשוב שאל פעם את הרב ווזנר האם הסיפור אודות אמו נכון? הרב ווזנר ענה: "אימא לא סיפרה לי את הסיפור, אבל כשעזבתי בצעירותי את הבית כדי ללמוד בישיבת חכמי לובלין, אימא הניחה יד על כתפי ואמרה: 'תתמיד ללמוד בכל כוחותיך, כי לעולם לא תדע מה שילמתי עבור התורה שלך'".

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר׳ שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il